

Sag C-15/24 PPU [Stachev]ⁱ**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering**

11. januar 2024

Forelæggende ret:

Sofijski rajonen sad (Bulgarien)

Afgørelse af:

11. januar 2024

Tiltalt i straffesagen:

CH

Procesdeltager:

Sofijska rajonna prokuratura

Hovedsagens genstand

Sagen vedrører to røverier, der blev begået som en fortsat forbrydelse og er strafbare i henhold til artikel 198, stk. 1, sammenholdt med artikel 26, stk. 1, i Republikken Bulgariens Nakazatelen kodeks (straffeloven). Den tiltalte CH er i øjeblikket varetægtsfængslet.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Anmodning om fortolkning af de EU-retlige bestemmelser, der finder anvendelse på sagens genstand (navnlig med hensyn til lovligheden af processuelle handlinger, som er foretaget i strid med retten til adgang til advokatbistand), på grundlag af artikel 267 TEUF

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til navnet på en part i sagen.

Præjudicielle spørgsmål

1. Er det foreneligt med artikel 12, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48/EU af 22. oktober 2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordre og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen, sammenholdt med artikel 47, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, at den ret, der vurderer, om der foreligger en begrundet mistanke om den tiltaltes deltagelse i den påståede strafbare handling med henblik på at træffe afgørelse om et påbud om eller fuldbyrdelse af en passende sikringsforanstaltning, på grundlag af national lovgivning og retspraksis fratages muligheden for at bedømme, om beviserne blev indhentet i strid med den tiltaltes ret til adgang til advokatbistand som omhandlet i dette direktiv, da den anklagede blev mistænkt og vedkommendes ret til fri bevægelighed blev begrænset af politimyndighederne?
2. Overholdes kravet om retten til et forsvar og respekten for en retfærdig rettergang som omhandlet i artikel 12, stk. 2, i direktiv 2013/48, såfremt den ret, der vurderer, om sikringsforanstaltningen er passende, danner sin opfattelse under hensyntagen til beviser, som blev indhentet i strid med direktivets krav, da personen blev mistænkt og vedkommendes ret til fri bevægelighed blev begrænset af politimyndighederne?
3. Har det forhold, at den ret, som på trods af et påbud om det modsatte fra en overordnet ret vurderer, om sikringsforanstaltningen er passende, udelukker beviser, som er indhentet under tilsidesættelse af direktiv 2013/48, negativ indvirkning på kravene om en retfærdig rettergang i dette direktivs artikel 12, stk. 2, sammenholdt med chartrets artikel 47, stk. 1 og 2, og giver dette anledning til tvivl om rettens upartiskhed?
4. Har den mulighed, der er fastsat i artikel 3, stk. 6, litra b), i direktiv 2013/48, for under ekstraordinære omstændigheder i perioden forud for retssagen midlertidigt at fravige retten til advokatbistand, når en øjeblikkelig indsats fra efterforskningsmyndighederne er bydende nødvendig for at forhindre væsentlig skade for en straffesag, direkte virkning i den pågældende EU-medlemsstat, såfremt denne bestemmelse ikke er gennemført i medlemsstatens nationale lovgivning?
5. Overholdes garantierne i artikel 9, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2013/48, sammenholdt med 39. betragtning til samme direktiv, såfremt en mistænkt ganske vist har givet skriftligt afkald på retten til advokatbistand, men den mistænkte er analfabet og ikke er blevet oplyst om de mulige konsekvenser af afkaldet og senere gør gældende for domstolene, at han ikke var bekendt med indholdet af det dokument, han underskrev, på det tidspunkt, hvor hans ret til fri bevægelighed blev begrænset af politimyndighederne?

6. Fritager det forhold, at en mistænkt ved sin tilbageholdelse har givet afkald på at modtage advokatbistand i henhold til bestemmelserne i direktiv 2013/48, myndighederne fra forpligtelsen til umiddelbart før gennemførelsen af enhver yderligere efterforskningsforanstaltning med vedkommendes deltagelse at oplyse den mistænkte om retten til adgang til advokatbistand og de mulige konsekvenser af et eventuelt afkald?

Anførte EU-retlige forskrifter og retspraksis

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, artikel 47

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48/EU af 22. oktober 2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordrer og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen (EUT 2013, L 294, s. 1), 39. betragtning, artikel 3, stk. 6, litra b), artikel 9, stk. 1, litra a) og b), og artikel 12, stk. 2

Domstolens domme i sagerne C-608/21 og C-209/22

Anførte nationale forskrifter

Konstitutsia na Republika Bulgaria (Republikken Bulgariens forfatning) (DV nr. 56 af 13.7.1991, i kraft siden denne dato, herefter »forfatningen«)

Artikel 5 (1) Forfatningen er den øverste lov, og de øvrige love må ikke være i strid med den.

(2) Forfatningens bestemmelser har direkte virkning.

Artikel 30. (1) Enhver har ret til personlig frihed og ukrænkelighed.

(2) Ingen må anholdes, undersøges, ransages eller i øvrigt underkastes et indgreb i sin personlige ukrænkelighed undtagen under de forudsætninger og i henhold til den procedure, der er fastlagt ved lov.

(3) I de uopsættelige tilfælde, der udtrykkeligt er fastlagt ved lov, må de kompetente statslige myndigheder tilbageholde en borger, hvilket de straks skal oplyse den dømmende magts organer om. Senest 24 timer efter tilbageholdelsen træffer organet under den dømmende magt afgørelse om dens lovlighed.

(4) Enhver har ret til advokatbistand fra tidspunktet for sin tilbageholdelse eller tiltale.

Zakon za Ministerstvo na vatreshnite raboti (lov om indenrigsministeriet, DV nr. 53 af 27.6.2014)

Artikel 72 (1) Politimyndighederne kan frihedsberøve en person:

1. såfremt der er holdepunkter for at antage, at den pågældende har begået en strafbar handling.

[...]

5. [...] Fra tidspunktet for sin tilbageholdelse har personen ret til en forsvarer, idet den tilbageholdte person også skal informeres om, at den pågældende kan give afkald på en forsvarer og om konsekvenserne heraf, og om retten til ikke at udtale sig, såfremt tilbageholdelsen sker i medfør af stk. 1, nr. 1.

Artikel 74 (1) For de personer, der er nævnt i artikel 72, stk. 1, udstedes et skriftligt påbud om tilbageholdelse.

(2) I påbuddet om tilbageholdelse som omhandlet i stk. 1 skal følgende angives: [påbuddets indhold], navnlig de faktiske og retlige grunde til tilbageholdelsen, personens ret til at anfægte tilbageholdelsens lovlighed ved domstolene og retten til advokatbistand fra tidspunktet for tilbageholdelsen

(3) Den tilbageholdte person udfylder en erklæring om, at den pågældende er bekendt med sine rettigheder og påtænker at udøve eller undlade at udøve sine rettigheder i henhold til stk. 2, nr. 6, litra b)-f). Påbuddet om tilbageholdelse underskrives af politiorganet og den tilbageholdte person.

(4) Hvis den tilbageholdte person afviser eller ikke har mulighed for at underskrive påbuddet om tilbageholdelse, bekræftes dette ved et vidnes underskrift.

Nakazatelen kodeks (straffeloven, DV nr. 26 af 2. april 1968, i kraft siden den 1.5.1968)

Artikel 26 [...] (1) Bestemmelserne i artikel 23-25 finder ikke anvendelse, hvis der er tale om en fortsat forbrydelse, dvs. hvis to eller flere handlinger, som separat opfylder et eller forskellige gerningsindhold i den samme strafbare handling, er begået i særskilte perioder, under de samme omstændigheder og med samme grad af skyld, idet de efterfølgende handlinger i objektiv og subjektiv henseende synes at være en fortsættelse af de forudgående handlinger.

(2) I tilfælde af en fortsat forbrydelse straffes gerningsmanden i overensstemmelse med alle de handlinger, der er indeholdt i den strafbare handling, og det samlede strafferetlige resultat, der er forårsaget heraf.

Artikel 198 (1) [...] Den, der tager en løsøregenstand fra ejeren med henblik på retsstridigt at tilegne sig den, og i denne forbindelse anvender vold eller trusler, straffes for røveri med en frihedsstraf på tre til ti år.

Nakazatelno-protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven, DV nr. 86 af 28.10.2005, i kraft siden den 29.4.2006)

Artikel 25 (1) [*Udsættelse af straffesagen, hvis Domstolen forelægges spørgsmål til præjudiciel afgørelse*]

Artikel 94 (1) Det er et krav, at en forsvarer bistår den tiltalte i straffesagen, når: [*andre tilfælde*] 6. den tiltalte er blevet tilbageholdt

Artikel 96 (1) [...] Med undtagelse af de tilfælde, der er anført i artikel 94, stk. 1, nr. 1-3 og 6, kan den tiltalte i alle dele af proceduren afvise at lade sig repræsentere af en forsvarer. Den tiltalte oplyses om konsekvenserne af at give afkald på en forsvarer.

Artikel 97 (1) Forsvareren kan deltage i straffesagen fra personens tilbageholdelse eller fra tiltalen mod vedkommende.

(2) Det organ, der forestår den indledende procedure, skal oplyse den tiltalte om vedkommendes ret til advokatbistand og give vedkommende mulighed for straks at tage kontakt til en forsvarer. Før disse forpligtelser er opfyldt, må der ikke foretages nogen efterforskningskridt eller øvrige processuelle handlinger med den tiltaltes deltagelse.

Artikel 248 (ændret – DV nr. 63 af 2017, trådte i kraft den 5.11.2017) (1) I det forberedende retsmøde drøftes følgende spørgsmål:

[...] (3) om der under efterforskningen er sket alvorlige tilsidesættelser af væsentlige processuelle bestemmelser, som har begrænset den tiltaltes [*eller andre personers*] processuelle rettigheder

5. [*andre spørgsmål*] indkaldelse af en forsvarer, en ekspert, en tolk eller en oversætter og [*andre spørgsmål*]

6. de iværksatte tvangsforanstaltninger

[*andre spørgsmål*].

Artikel 270 (1) Spørgsmålet om en ændring af sikringsforanstaltningen kan rejses på ethvert tidspunkt under retsforhandlingerne i hovedsagen. En ny anmodning om ændring af sikringsforanstaltningen kan kun indgives i samme instans, hvis der foreligger nye omstændigheder.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 **CH** er statsborger i Republikken Bulgarien. Han har ingen uddannelse, behersker ikke det bulgarske skriftsprog og er tidligere straffet.

- 2 Den 2. december 2022 indledte 6. Rajonno upravlenie pri Stolichna direktsia na vatreshnite raboti (sjette kredspolitikontor under direktoratet for indre anliggender i Sofia, herefter »kredspolitikontoret«) efterforskningsprocedure nr. 2021/2022, eftersom KL den 2. december 2022 kl. ca. 20.30 i Sofia blev frataget en løsøregenstand (en damehåndtaske) ved anvendelse af vold, idet den forurettedes taske blev revet ud af hænderne på hende, hvilket udgør en forbrydelse i henhold til straffelovens artikel 198, stk. 1. Den 14. december 2022 indledte kredspolitikontoret efterforskningsprocedure nr. 2112/2022, eftersom MN på denne dato kl. ca. 19.00 i Sofia blev frataget en løsøregenstand (en damehåndtaske) uden sit samtykke med henblik på retsstridig tilegnelse ved anvendelse af vold, nærmere bestemt idet tasken kraftigt blev revet ud af hænderne på den forurettede, hvorved den faldt på jorden, hvilket udgør en forbrydelse i henhold til straffelovens artikel 198, stk. 1. Efter indledningen af disse to sager blev **CH** den 16. december 2022 kl. 13.00 efter påbud fra politimyndigheden tilbageholdt i op til 24 timer for at sikre oplysninger med henblik på at fastslå hans medvirken til en strafbar handling i henhold til straffelovens artikel 198 i forbindelse med den anden efterforskningsprocedure, der blev indledt den 14. december 2022.
- 3 Samme dag, den 16. december 2022, underskrev **CH** kl. ca. 16.50 en skriftlig erklæring om, at han hverken ønskede at lade sig forsvare af en forsvarer efter eget valg og for egen regning eller af en beskikket forsvarer. Han blev imidlertid ikke oplyst om konsekvenserne af at give afkald på en forsvarer. Erklæringen fastsætter et krav om, at den udfyldes af en embedsmand, såfremt den tilbageholdte person er analfabet eller ikke er i stand til selv at udfylde den, og at denne person skal give udtryk for sin vilje i tilstedeværelse af et vidne, som bekræfter erklæringens ægthed ved sin underskrift. I det foreliggende tilfælde manglede underskrifterne fra politimyndigheden og vidnet.
- 4 Det fremgår ikke af sagsakterne, at **CH** blev oplyst om grundene til sin tilbageholdelse, navnlig om de handlinger, han blev foreholdt at have begået.
- 5 Umiddelbart før sin tilbageholdelse den 16. december 2022 blev **CH** i tidsrummet fra kl. 13.10 til 13.25 afhørt som vidne af en politimyndighed, uden at en forsvarer var til stede. Det blev noteret, at han var blevet oplyst om sine rettigheder, at han ikke var forpligtet til at inkriminere sig selv for at have begået en strafbar handling, og at han havde ret til ikke at udtale sig. I løbet af afhøringen tilstod **CH**, at han den 14. december 2022 havde medvirket til et røveri mod en kvinde i Sofia, idet han havde revet en håndtaske voldsomt fra hende, og erklærede sig villig til at vise politimyndighederne det sted, hvor han havde skjult denne løsøregenstand. I afhøringsprotokollen blev det noteret, at afhøringen havde fundet sted i tilstedeværelse af vidnet OP, som imidlertid ikke bekræftede dette ved sin underskrift.
- 6 Ligeledes den 16. december 2022 blev der i tidsrummet fra kl. 14.10 til 14.40 gennemført en rekonstruktion af handlingen med deltagelse af **CH**, uden at en forsvarer var til stede, hvorunder **CH** førte de retshåndhævende myndigheder til

det sted, hvor den stjalne håndtaske befandt sig. Med deltagelse af to vidner til efterforskningshandlingen blev der udarbejdet en protokol over efterforskningsforanstaltningen, og der blev taget fotografier.

- 7 Samme dag, den 16. december 2022, blev den lejlighed, hvor **CH** boede, i tidsrummet fra kl. 15.50 til 16.20 ransaget i hans tilstedeværelse, uden at en forsvarer var til stede, idet tøj og sko blev beslaglagt i forbindelse med ransagningen. Efterforskningsforanstaltningerne blev noteret i en protokol, og to vidner til efterforskningshandlingen deltog; desuden blev der taget fotografier. Protokollen blev godkendt af en dommer ved kredsdomstolen i Sofia.
- 8 Herefter blev der den 16. december 2022 i tidsrummet fra kl. 17.40 til 17.50 med **CH**'s deltagelse, uden at en forsvarer var til stede, gennemført en direkte personidentificering, hvor den forurettede **MN** genkendte ham blandt fire mandlige personer som gerningsmanden til det kriminelle overfald, der var begået mod hende. Med deltagelse af to vidner til efterforskningshandlingen blev der udarbejdet en protokol over efterforskningsforanstaltningen, og der blev taget fotografier.
- 9 Kort efter, den 16. december 2022 fra kl. 18.05 til 18.15, blev der gennemført en kropsvisitation (besigtigelse) af **CH**, hvorunder det tøj, han havde på, blev beskrevet, og den jakke og de bukser, han havde på, blev beslaglagt. Med deltagelse af to vidner til efterforskningshandlingen blev der udarbejdet en protokol over efterforskningsforanstaltningen, og der blev også taget fotografier. I protokollen blev det udtrykkeligt anført, at **CH** afviste at lade sig kropsligt undersøge, og denne protokol blev godkendt af en dommer ved kredsdomstolen i Sofia.
- 10 Den næste dag, den 17. december 2022, blev der i tidsrummet fra kl. 15.40 til 15.50 med deltagelse af **CH**, uden at en forsvarer var til stede, som led i kredsfolkpolitikontorets første efterforskningsprocedure nr. 2021/2022, der var indledt den 2. december 2022, gennemført en direkte personidentificering, hvor den forurettede **KL** genkendte **CH** blandt fire mandlige personer som gerningsmanden til det kriminelle overfald, der var begået mod hende. Efterforskningsforanstaltningen blev noteret i en protokol, og to vidner til efterforskningshandlingen deltog; desuden blev der taget fotografier.
- 11 Samme dag, den 17. december 2022, blev **CH** ved påbud fra anklageren ved Sofijska rajonna prokuratura (anklagemyndigheden i Sofia, Bulgarien) i kredsfolkpolitikontorets anden efterforskningsprocedure nr. 2112/2022 tiltalt for en strafbar handling i henhold til straffelovens artikel 198, stk. 1. Den 17. december 2022 kl. ca. 18.00 blev en forsvarer, advokat Georgi Stoyanov fra Sofijska Advokatska Kolegia (advokatsammenslutningen i Sofia, Bulgarien), ex officio beskikket som forsvarer for den tiltalte **CH**, idet hans bistand var påkrævet i henhold til strafferetsplejelovens artikel 94, stk. 1, nr. 6, og de blev begge oplyst om tiltalen kl. ca. 18.10. Umiddelbart efter, den 17. december 2022 kl. 18.20 til

18.30, blev den tiltalte **CH** afhørt og oplyste, at han havde forstået tiltalen, men afviste at udtale sig om den.

- 12 Ved afgørelse af 17. december 2022 truffet af anklageren ved anklagemyndigheden i Sofia blev den tiltalte **CH** på grundlag af strafferetsplejelovens artikel 64, stk. 2, frihedsberøvet i en periode på op til 72 timer med henblik på at forberede anmodningen om et påbud om varetægtsfængsling som en sikringsforanstaltning. Ved kendelse af 19. december 2022 efterkom kredsdomstolen i Sofia anklagerens anmodning og påbød den strengeste sikringsforanstaltning over for **CH** – en retsafgørelse, der den 29. december 2022 blev stadfæstet af Sofijski gradski sad (byretten i Sofia).
- 13 Ved afgørelse truffet af anklageren ved anklagemyndigheden i Sofia den 5. januar 2023 blev de to efterforskningsprocedurer forenet med den begrundelse, at der forelå en sammenhæng mellem de to røverier, og videreført af kredspolitikontoret med sagsnummer 2112/2022.
- 14 Ved kendelse af 13. juni 2023, der blev afsagt i et åbent retsmøde, afslog en afdeling ved kredsdomstolen i Sofia den tiltalte **CH**'s anmodning om ændring af den sikringsforanstaltning i form af varetægtsfængsling, der var blevet påbudt over for ham. Denne retsafgørelse blev stadfæstet af byretten i Sofia den 22. juni 2023.
- 15 Ved afgørelse truffet af anklageren ved anklagemyndigheden i Sofia den 26. juli 2023 blev **CH** tiltalt for at have begået de to røverier i perioden fra den 2. december 2022 kl. 20.30 til den 14. december 2022 kl. 19.00 som en fortsat forbrydelse i henhold til straffelovens artikel 198, stk. 1, sammenholdt med artikel 26, stk. 1. Den 7. august 2023 kl. 14.00 blev **CH** og hans beskikkede forsvarer oplyst om den ændrede tiltale, og under den afhøring, der blev gennemført samme dag fra kl. 14.10 til 14.20, erklærede den tiltalte, at han forstod tiltalen, men nægtede at have medvirket til de to røverier.
- 16 Den 14. august 2023 blev forsvareren, advokat Stoyanov, oplyst om efterforskningsmaterialet. Den følgende dag, den 15. august 2023, blev der rejst tiltale mod den tiltalte **CH** for den påståede fortsatte forbrydelse i henhold til straffelovens artikel 198, stk. 1, sammenholdt med artikel 26, stk.1, og på grundlag heraf blev almindelig straffesag NOHD nr. 11234/2023 indledt. Den 16. august 2023 overbragte anklageren retten en skriftlig anmodning fra den beskikkede forsvarer om ændring af den påbudte sikringsforanstaltning. Den 18. august 2023 blev der gennemført et åbent retsmøde i henhold til strafferetsplejelovens artikel 270 for at drøfte spørgsmålet om, hvorvidt sikringsforanstaltningen var passende, og ved kendelse af samme dag ændrede afdelingen for strafferetlige sager ved den forelæggende ret foranstaltningen til den mildeste sikringsforanstaltning, dvs. meldepligt.
- 17 I præmisserne blev det anført, at den tiltalte **CH** den 16. december 2022 kl. ca. 13.00 var blevet tilbageholdt efter påbud fra en politimyndighed og på dette

tidspunkt havde givet afkald på sin ret til advokatbistand i henhold til forfatningens artikel 30, stk. 4. Udøvelsen af denne ret var ikke blevet sikret af de retshåndhævende myndigheder, selv om der efter tilbageholdelsen blev udfyldt en erklæring, hvori afkaldet på en forsvarer blev fastholdt. I lyset af de foreliggende faktiske omstændigheder, nemlig at **CH** er analfabet, og hans udtalelse i retsmødet om, at han ikke var bevidst om rækkevidden af det dokument, han blev forelagt, kan det – navnlig i mangel af et vidne, der kan bevidne den pågældende omstændighed – ikke entydigt konkluderes, at han traf denne beslutning frivilligt og bevidst.

- 18 I denne situation må retten ikke anvende nogen af de efterforskningsforanstaltninger, der blev gennemført efter tilbageholdelsen af den tiltalte og før tiltalen mod ham – dvs. vidneafhøringer, rekonstruktion af den strafbare handling, direkte personidentificering, kropsvisitation og udenretslige erklæringer over for politimyndighederne om medvirken til den strafbare handling – når den foretager den påkrævede vurdering af, om der foreligger en begrundet mistanke om medvirken til den påståede strafbare handling. Endvidere har EU-lovgiver i artikel 3, stk. 2, litra a) og b), i direktiv 2013/48 i modsætning til Republikken Bulgariens nationale lovgivning fastsat, at der allerede skal være adgang til advokatbistand før en persons tilbageholdelse – nemlig inden vedkommende afhøres af politiet eller af en anden retshåndhævende eller retslig myndighed, eller når efterforskningsmyndigheder eller andre kompetente myndigheder træffer efterforskningsmæssige eller andre bevissikrende foranstaltninger. Desuden skal medlemsstaterne i henhold til dette direktivs artikel 12, stk. 2, sikre, at retten til et forsvar og en retfærdig rettergang respekteres ved vurderingen af mistænkte eller tiltaltes forklaringer, der er afgivet, eller af beviser der er indhentet, i strid med de pågældendes ret til adgang til advokatbistand. Fristen for gennemførelse af direktivet udløb den 27. november 2016, og for så vidt som det fastsætter rettigheder for fysiske personer og forpligtelser for medlemsstaterne til at sikre disse rettigheder, har dets bestemmelser direkte vertikal virkning.
- 19 Efter den forelæggende rets opfattelse er det eneste bevis, der på nuværende tidspunkt forbinder **CH** med det objektive gerningsindhold i den første påståede strafbare handling – og endda kun indirekte – vidneudsagnet fra vidnet **QR** om, at han af **CH** købte den forurettede **KL**'s mobiltelefon, som **CH** kom i besiddelse af ved den strafbare handling, og som senere blev beslaglagt af efterforskningsmyndighederne.
- 20 På baggrund af disse overvejelser var retten i første instans af den opfattelse, at uanset at **CH** er tidligere straffet, og at de strafbare handlinger formelt set fandt sted i den prøvetid, han blev pålagt ved en tidligere domfældelse, skulle påbuddet om varetægtsfængsling på grund af svagheden af den begrundede mistanke om hans mulige medvirken til den strafbare handling og varigheden af frihedsberøvelsen på over otte måneder ændres til den mildeste sikringsforanstaltning, der er fastsat i loven, nemlig »meldepligt«, eftersom den angivne egnede kilde til oplysninger om den påståede medvirken til et af

røverierne ganske vist kan begrunde et påbud om indledende frihedsberøvelse, men ikke kan begrunde, at den strengeste personlige processuelle tvangsforanstaltning opretholdes i den retslige fase af straffesagen.

- 21 Efter indsigelse fra en repræsentant for anklagemyndigheden i Sofia ophævede byretten i Sofia ved kendelse af 7. september 2023 afgørelsen fra kredsdomstolen i Sofia og opretholdt den sikringsforanstaltning i form af varetægtsfængsling, der var truffet over for **CH**. I begrundelsen kritiserede appelininstansen kredsdomstolen i Sofia for at have været partisk, idet den »ved tilsidesættelse af artikel 6, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention tog stilling til skyldsspørgsmålet og vurderede gyldigheden af de indhentede beviser og deres tilstrækkelighed«. Det blev endvidere anført, at »den tilbageholdte person **CH**'s rettigheder faktisk blev tilsidesat, idet hans ret til advokatbistand ikke blev sikret«, men at der samtidig »ikke er nogen beviser for, at der blev anlagt søgsmål til prøvelse af denne frihedsberøvelse efter den ved lov foreskrevne procedure«, og at »den tiltalte og hans forsvarer havde mulighed for at gøre deres rettigheder gældende«, nærmere bestemt i henhold til en speciel lov, hvorefter staten hæfter for en tilbageholdelse i op til 24 timer, som foretages af politimyndighederne. Eftersom der ikke blev taget sådanne skridt, understregede byretten i Sofia, at »selv om **CH** under sin tilbageholdelse ikke fik beskikket en forsvarer, forekommer de foranstaltninger, der blev iværksat med eller uden hans deltagelse indtil det tidspunkt, hvor han blev stillet for retten som tiltalt, ikke at være retsstridige, og de har ikke tabt ikke deres bevisværdi«.
- 22 Den 2. oktober 2023 traf afdelingen for strafferetlige sager ved den forelæggende ret i et åbent indledende retsmøde på ny afgørelse om sikringsforanstaltningen og ændrede denne til en »meldepligt« med henvisning til, at der ikke var nogen rimelig grund til at fravige den begrundelse, der var anført i den forudgående procedure.
- 23 Efter indsigelse fra en repræsentant for anklagemyndigheden ophævede byretten i Sofia i en anden sammensætning ved kendelse af 7. november 2023 afgørelsen fra kredsdomstolen i Sofia og opretholdt den sikringsforanstaltning i form af varetægtsfængsling, der var truffet over for **CH**. I sin begrundelse anførte appeldomstolen en del af de beviser, som var indhentet i sagen, og som ifølge den forelæggende ret ikke direkte vedrører **CH**'s medvirken til de to røverier, og fastslog, at disse beviser ved en samlet betragtning bestyrkede »den begrundede mistanke om den tiltaltes medvirken«. Den anførte endvidere, at »den under efterforskningsproceduren på tidspunktet for tilbageholdelsen af den tiltalte ikke havde konstateret nogen tilsidesættelser af de væsentlige processuelle forskrifter«, da »den tiltalte eller mistænkte i henhold til fast retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal gives mulighed for på et tidligt tidspunkt at have adgang til en forsvarer«, idet denne ret dog »ikke er ubegrænset«. Retten henviste desuden til, at **CH** uden tvivl var blevet oplyst om sin ret til adgang til advokatbistand, hvilket fremgik af, at politiet havde forelagt ham en kopi af påbuddet om tilbageholdelse, og at han endvidere havde underskrevet en skriftlig erklæring om sine rettigheder, hvorfor der ikke var nogen grund til at følge

kredsdomstolen i Sofias opfattelse, hvorefter »dette afkald på retten til advokatbistand ikke blev givet på et oplyst grundlag, dvs. at den tiltalte ikke vidste, hvad han underskrev, eftersom han var analfabet«. Retten i første instans blev også kritiseret for sin »fortolkning af direktiv 2013/48«, idet dette direktivs artikel 3, stk. 6, »fastsætter en mulighed for midlertidig fravigelse af rettighederne i perioden forud for retssagen«.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 24 [Omhandler kun spørgsmålet om, hvorvidt der skal indgives en anmodning om præjudiciel afgørelse]

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 25 Den foreliggende sags genstand er den tiltalte **CH**'s mulige medvirken til den påståede strafbare handling, som han drages strafferetligt til ansvar for, og den forelæggende ret skal træffe afgørelse om skyldsspørgsmålet. Det væsentligste spørgsmål, som skal afklares, er, om efterforskningsmyndighederne sikrede **CH**'s ret til adgang til advokatbistand i henhold til direktiv 2013/48 ved hans faktiske tilbageholdelse, navnlig på baggrund af de modstridende synspunkter vedrørende direktivets anvendelse, som indtages af henholdsvis afdelingen for straffesager ved den forelæggende ret og af appeldomstolens.
- 26 Domstolen anmodes for det første om at afklare, om det er foreneligt med artikel 12, stk. 2, i direktiv 2013/48, sammenholdt med chartrets artikel 47, stk. 1, at retten i forbindelse med et påbud om eller fuldbyrdelse af en passende sikringsforanstaltning fratages muligheden for at vurdere, om beviserne er indhentet i strid med retten til adgang til advokatbistand i henhold til direktivet, da personen blev mistænkt og vedkommendes ret til fri bevægelighed blev begrænset af politimyndighederne. Dette spørgsmål opstår på baggrund af den første afgørelse fra byretten i Sofia i kendelse af 7. september 2023, idet det i denne afgørelse uden begrænsninger blev afvist, at retten i første instans havde denne beføjelse. For at vurdere rigtigheden af appeldomstolens opfattelse, er der også behov for at besvare det spørgsmål, om kravet om sikring af retten til et forsvar og respekten for en retfærdig rettergang som omhandlet i artikel 12, stk. 2, i direktiv 2013/48 er opfyldt, såfremt den ret, der vurderer, om sikringsforanstaltningen er passende, danner sin opfattelse under hensyntagen til beviser, som blev indhentet i strid med direktivets krav, da personen blev mistænkt og vedkommendes ret til fri bevægelighed blev begrænset af politimyndighederne. Den forelæggende ret minder om, at Domstolen gentagne gange har stået over for det systemiske problem, at Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/13/EU af 22. maj 2012 om ret til information under straffesager og direktiv 2013/48, for så vidt som det vedrører mistænkte, ikke er blevet gennemført og anvendt på passende vis, eftersom dette retslige begreb ikke anvendes i Republikken Bulgarien (jf. dommene i sagerne C-608/21 og C-209/21).

- 27 Det forhold, at den ret, der træffer afgørelse om sikringsforanstaltningen, principielt har mulighed for at vurdere, om den mistænkte eller tiltaltes rettigheder i henhold til direktiv 2013/48 er blevet overholdt i forbindelse med bevisindsamlingen, er afgørende for bedømmelsen af, om der foreligger en begrundet mistanke om den pågældendes medvirken til den påståede strafbare handling eller ikke. Ifølge den forelæggende ret skal retten til et forsvar og respekten for en retfærdig rettergang som omhandlet i det nævnte direktivs artikel 12, stk. 2, ikke kun sikres i forbindelse med den endelige retsafgørelse om personens skyld, men også ved vurderingen af, om en sikringsforanstaltning skal påbydes eller fuldbyrdes over for denne person, og i givet fald hvilken.
- 28 Således anmodes Domstolen, igen på baggrund af den første afgørelse fra byretten i Sofia i kendelse af 7. september 2023 og det kritikpunkt om partiskhed, som er rejst mod den forelæggende ret, om at tage stilling til, om det forhold, at den ret, som på trods af et påbud om det modsatte fra en overordnet ret vurderer, om sikringsforanstaltningen er passende, udelukker beviser, som er indhentet i strid med direktiv 2013/48, har negativ indvirkning på kravene om en retfærdig rettergang i dette direktivs artikel 12, stk. 2, sammenholdt med chartrets artikel 47, stk. 1 og 2, og om dette giver anledning til tvivl om rettens upartiskhed.
- 29 I den anden afgørelse fra byretten i Sofia i kendelsen af 7. november 2023 fastslog denne ret, at artikel 3, stk. 6, litra b), i direktiv 2013/48 fandt anvendelse under den foreliggende sags særlige omstændigheder, idet denne bestemmelse fastsætter en mulighed for under ekstraordinære omstændigheder i perioden forud for retssagen midlertidigt at fravige retten til advokatbistand, når en øjeblikkelig indsats fra efterforskningsmyndighederne er bydende nødvendig for at forhindre væsentlig skade for en straffesag. Denne opfattelse forudsætter, at Den Europæiske Unions Domstol tager stilling til, om denne bestemmelse har direkte virkning i den pågældende EU-medlemsstat, eftersom den ikke er blevet gennemført i medlemsstatens nationale lovgivning og ikke tillægger de berørte fysiske personer nogen rettigheder. I denne forbindelse bemærkes, at bestemmelsen i artikel 3, stk. 6, litra b), i direktiv 2013/48 ifølge afdelingen for strafferetlige sager ved den forelæggende ret ikke udtrykkeligt er blevet gennemført i national lovgivning, eftersom denne bestemmelse åbenbart er i strid med forfatningens artikel 30, stk. 4, som klart og entydigt fastsætter, at retten til advokatbistand opstår på tidspunktet for tilbageholdelsen eller tiltalen, dvs. at der ikke er mulighed for nogen tidsmæssig udskydelse.
- 30 Det næste spørgsmål med betydning for afgørelsen, som Domstolen anmodes om at afklare, er, om garantierne i artikel 9, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2013/48, sammenholdt med 39. betragtning til samme direktiv, overholdes, såfremt en mistænkt ganske vist har givet skriftligt afkald på retten til advokatbistand, men den mistænkte er analfabet og ikke er blevet oplyst om de mulige konsekvenser af afkaldet og senere gør gældende for domstolene, at han ikke var bekendt med indholdet af det dokument, han underskrev, på det tidspunkt, hvor hans ret til fri bevægelighed blev begrænset af politimyndighederne. Den forelæggende rets

begrundelse [for at forelægge dette spørgsmål] udspringer af den første afgørelse fra byretten i Sofia i kendelsen af 7. september 2023 (jf. præmis 21 ovenfor).

- 31 Endelig anmodes Domstolen også om at afklare, om det forhold, at en mistænkt ved sin tilbageholdelse har givet afkald på at modtage advokatbistand, fritager myndighederne fra forpligtelsen til umiddelbart før gennemførelsen af enhver yderligere efterforskningsforanstaltning med vedkommendes deltagelse at oplyse den mistænkte om retten til adgang til advokatbistand og de mulige konsekvenser af et eventuelt afkald. I henhold til den forelæggende rets nationale lovgivning kan en tilbageholdt person ganske vist give afkald på en forsvarer, men et sådant afkald er først lovligt, når denne person er blevet formelt tiltalt. Dette særlige forhold i national lovgivning er baggrunden for den faste retspraksis fra Varhoven kasatsionen sad (øverste kassationsdomstol, Bulgarien), hvorefter den tilbageholdte persons indledende afkald på en forsvarer, når vedkommendes ret til fri bevægelighed begrænses, også gælder for alle yderligere efterforskningsforanstaltninger, der træffes over for den tilbageholdte person og med vedkommendes deltagelse, før der rejses tiltale mod den vedkommende.
- 32 Også i den foreliggende sag har fremgangsmåden været i overensstemmelse med denne faste retspraksis fra den øverste bulgarske ret, idet efterforskningsmyndighederne efter CH's tilbageholdelse har truffet talrige efterforskningsforanstaltninger, nærmere bestemt vidneafhøring, rekonstruktion af den strafbare handling, direkte personidentificering og afhøring, uden at han er blevet oplyst om foranstaltningernes natur og de mulige konsekvenser, og uden at han har fået mulighed for at lade sig bistå af en advokat før hver foranstaltning.